

לכ' ד"ר אברהם ליפשיץ הי"ו

מחמ"ד ארצי

משרד החינוך – מדינת ישראל

שלום וברכה,

בראש ובראשונה ברצוני להודות לך על שטרחת להתייחס למכתבי בצורה מפורטת, למרות הימים הטרופים והסערות הנושבות במחוזותינו בימים אלה. אבל צדקת, הדבר היה מתבקש לאור חשיבות הנושא. מאידך, אודה שלא היה לי כל חשק לעסוק בפולמוס זה בשבוע זה בו חל תשעה באב, חשבתי לתומי שמן הנכון שנתבונן במה שבעבר גרם חורבן כדי שניזהר מהישנות הכשלונות, אך כיון שכנראה לא נתת דעתך לכך ובכל זאת פירסמת תגובתך ברבים בתקופה זו, וביחד אתך עוד דמויות שבאו לעזרתך באתרים שונים, נאלצתי ליטוש מידת החסידות הקטנה אליה שאפתי ולעסוק ב'מלחמות היהודים'.

מחובתי להתחיל במספר הבהרות:

1. הנך מדגיש שתשובתך באה בגלל שדבריי התפרסמו באינטרנט. ובכן עובדה זו מעוררת בי צער גדול, משום שמכתבי נשלח כידוע אליך אישית, לכתובת אינטרנט האישית שלך, והנה למחרת תוכן דבריי מכבב באתרי אינטרנט. נדמה לי, שכיון שברור שלא אתה הדלפת, מחובתך לערוך בדיקה יסודית בין הסובבים אותך, למי היה אינטרס כלשהו לפגוע בך או בי? כמובן, לאור ההברתי זו הנני פטור מלסהביר מדוע לא הצעתי פגישה. מכתבי היה אמור לשמש הידברות ראשונית ופרטית בינינו, ובעקבותיה היה לך קל להחליט ליצור פגישה, שלא הוצעה עד היום מפאת הדלפות אומללות אלה. על זה מחובתי להוסיף שלאור העובדה שהמדליפים נתנו לאתר אינטרנט לציין את רק את ביקורתי בלשונה החרף, ללא כל הסבר על מה היא באה, ומשום מה היא הושמעה, תודה לי, שלא נשארה ברירה, אלא לפרסם את הדברים כהווייתם לעיני כל קורא.

2. ועליי להתמודד עתה עם תמיהה עוד יותר גדולה: על תשובתך אחרונה זו, אני שומע דרך עיתונאים. שום דבר לא נשלח אליי, והכל מפורסם ברבים. לאור העובדה שלמעלה משלושה מחשבים עומדים לרשותי ע"מ לקבל דואר אלקטרוני, ואין אף אחד מהם שקיבל דבר ממך, ובכל זאת תשובתך מככבת בכל מקום, נשאלת השאלה: האם מישהו בסביבתך רוצה לסבך אותך פעם נוספת, ולהביך אותך ברבים? כששלחתי מכתבי אליך, טרחת **לטלפן אישית למזכירתך** ע"מ לוודא שמכתבי הגיע אליך (דבר שהיא אכן אישרה). מה מנע ממך לנהוג באותה מידה?

אבל כל אלה זוטות, אם כי חוסר רגישות וחוסר נימוסים, משאירים תמיד טעם מר, ויכולים תמיד לקלקל לא מעט. עתה הגיעה העת לנגוע בעיקר.

מיותר לציין שהויכוח אינו לא על רצון לשנות דברים, שהרי כל החיים מזמינים שינויים, ובודאי ובודאי לא על עצם התנ"ך שהוא עצם גילוי של דבר ה' בעולם הויכוח, אלא השאלה היא על איזה שינויים אנו מדברים? האם על שינויים לטובה, הבאים לקדם יר"ש, אמונה, אהבת ה' וכל ערכי יסוד לישראל, שעל כמותם אני מאחל לשנות ככל יכולתך ונשמח אתך, או שמא מדובר בשינויים השאובים מ'בורות נשברים אשר לא יכילו המים'? ועל כל התנ"ך כולו, נשאלת השאלה: האם המגמה היא להנחיל לבנינו ולבנותינו דברי נביאי ישראל כרוחם וכלשונם, או שמא ח"ו דברים ברוח 'ברית חדשה', דברים ברוח ביקורת המקרא של פרוטסטנטיות אנשטימית קיצונית, או עוד ברוח של פנתאיזם שפינוזיסטי כפרני, עליו חוו כבר את דעתם גדולי ישראל בזמנו? האם אנו באים ללמד דברים שנאמרו באמת בתנ"ך, או שמא 'דברים שלא נאמרו בתנ"ך'?

מכאן והלאה אשתדל להתייחס לדבריך, אך לפי סדר חשיבותן, ולא דוקא לפי סדרן במכתבך.

אכן הנקודה המרכזית בהצהרתך, היא כדבריך ש'אי אפשר להסתיר, וגם אין צורך... יש ויכוח על כיצד מלמדים תנ"ך. באיזה גובה?... התכנית החדשה כמו גם הישנה, לא מכתובה, ואיננה מביעה דעה נחרצת לכיוון כלשהו. בתי המדרש היו לפני עשר שנים, והדיון נשאר גם היום. בתכנית החדשה אין הכרעה כמו גם בתכנית הישנה (מורי החמ"ד ממשיכים להיות מוכשרים במכללת הרצוג, ובמכללת תלפיות... מכוני הוראה בישיבות ההסדר, קשורים לכל המכללות!). במערכת חינוכית השואפת והמתיימרת להיות אורטודוקסית, לא יוכל להיות ויכוח ב'איזה גובה' יש ללמוד תנ"ך. **'לעולם ה' דברך ניצב בשמים', בשמים ולא בארץ**, ולא יוכל לרדת לגובה עיניהם הטרוטות של רבים מחניכי המחלקות למדעי היהדות בתחום זה. ויכוח בין הרמב"ם ובין הרמב"ן לגבי ראשית בריאת העולם, הינו ויכוח לגיטימי לחלוטין בעולמה של תורה, אבל ויכוח בין האומר שאע"ה 'הפקיר את

אשתו¹ ובין האומרים (כדעת תנאים ואמוראים) שמדובר באחד מעשרה נסיונות שנתנסה עליהם, או ויכוח בין הטוען ש'ספר דברים אינו מדבר רק על מצוות חברתיות' (כפי שנאמר בימים אלה באחת המכלולות, בהן התפארת במכתבך זה, ובפני מאות מורים) ובין הרואה בו ספר אלהי העוסק בגובה הרום הלאומי והקדושה האופפת חי עמנו ממסד ועד טפחות, מ'לא תחנם' ו'שבר תשבר מצבותיהם', ועוד מינוי המלך והסנהדרין, משפטו של המסית ומדיח, נביא האמת והמבדיל נביא השקר ועוד, אינו ויכוח לגיטימי, אלא **הוא ויכוח בין קראים** (במלא המובן של התואר הזה) **ובין הנאמנים לתורת משה עבדו**, תורה שבכתב ותושבע"פ. ואני שוב עומד על כך, שדברי הבל ודברי כפירה כאלה נאמרו בשפע רב, בהקשר לעשרות נושאים, ושום אדם לא הטעה אותי, קראתי וגם שמעתי את הדברים. וכמעט כל המאמרים שהיו באתר 'ללמוד וללמד', ושהורדו במחתרת זה אחרי זה מפסח והלאה, יצאו מתחת ידם של בעלי כיפות סרוגות, חניכים ומחנכים מהמחלוקות למדעי היהדות (איזה יהדות!?) ומהמכללות ה'דתיות', מאמרים שעד עצם היום הזה מצויים כולם באתר 'מקראנט' של משרד החינוך, במרחק של מקש אחד או שניים בלבד במקלדת של כל מחשב!

האמת, אינני אפילו מופתע כל כך. זה קרוב לעשרים שנה שמוסדות חינוכיים המתיימרים להיות מוסדות תורה, מתמסרים ל'ספורט הלאומי' הנפוץ בחוגים מסויימים של הצינונות המכנה עצמה דתית, והוא 'חשיפת' פגמים, עוונות ופשעים אצל גדולי אומתנו, והכל במיטב המסורת האנטישמית לדורותיה. החצוף, הבור ועם הארץ, שהעיז לטעון שאאע"ה פשע כלפי אשתו, אינו אפילו מספיק משכיל כדי לדעת שטיעון זה יצא מפי הסופר והאנציקלופדיסט המפורסם ושונא ישראל: וולטר. הוא היה פילוסוף מספיק גדול, אין צורך לצרף לו 'כפיל' יהודי מזוכיסט, חדור שנאה עצמית חולנית. על כל מי שמשפיל גדולי אומתנו, לדעת שבמקרה הטוב הינו פושע, ובמקרה הגרוע, הוא מוציא את עצמו ממכלול בני ישראל השלמים והכשרים.

לרגע עמדתי להתמלא שמחה לשמע ההצהרה שחינוך החמ"ד בראשותך יעמוד על ארבעה עקרונות: 'לשמוע את דבר ה', להיות מחוייב להנהגות התורה, להזדהות עם ארץ ישראל ועם ישראל'. אך שמחה זו פינתה מייד את מקומה לצער עצום. על שלושה מתוך ארבעת עקרונות אלה יכולים לחתום כל נוצרי, כל פרוטסטנטי וכל מוסלמי. שלושתם רואים בתנ"ך דבר ה', בארץ ישראל ארץ קודש, ואת עצמם כעם ישראל האמיתי ('VERUS ISRAEL', של התיאולוגיה הנוצרית) או או לכל הפחות יורשו האמיתי (המוסלמי, עיין הסורטה הראשונה בקוראן). ובאשר ליסוד הרביעי (קרי: נאמנות לתורה), הם יכולים להזדהות בקלות אתו, במחיר נמוך מאד של פרשנות ברוח כמה מן המכללות עליהן המלצתם בפני המורים. ודוקא העיקרון היהודי המרכזי ביותר 'צונזר' מלימוד התנ"ך שאתה מציג: **פרשנותה של תושבע"פ!** ודבריי, דברי תלמוד ערוך הם בגיטין (ס). 'א"ר יוחנן, לא כרת הקדוש ברוך הוא ברית עם ישראל **אלא בשביל דברים שבעל פה**, שנאמר, (שמות לד) כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל'. האם אתם מתכוונים לכרות ברית חדשה?! אתה ממליץ 'לדעת ולאהוב ללמוד תורה כחלק ממסורת הדורות', ואינך שם לב לטעות הנוראה הגלומה במשפט זה. אין אנו לומדים תורה 'כחלק ממסורת הדורות' – בבחינת אל תיטוש מנהג דורות – אלא, אך ורק ברוח חכמי ישראל לאורך כל הדורות, וכדי לקיים דבר ה' בתורתו (אני מקווה שספר דברים נחשב עדיין דבר ה' בכל המכללות שציינת במכתבך למורים) 'עפ"י התורה אשר יורוך וגו' תעשה לא תסור ימין ושמאל'. כל אנגלי, כל צרפתי, כל גרמני לומד גם הוא מסורת הדורות, אין זה הופך עדיין מסורות אלה לקודש!

הנך מדגיש שהקמת וועדה לפקח על הנעשה ועל הנאמר, אך אליה וקוצים ודרדרים בה, ומכמה סיבות. קודם כל עירבת אנשי תורה עם אנשי אקדמיה. במה אנשי אקדמיה במדעי היהדות יכולים להיות ערבים לכשרות הדעות? אין זה, לא מסמכותם ולא מתפקידם. גדולה זו, ממתי איש העוסק במחקר 'ארכאולוגי' של דעות רבותינו, ועוד, ברוב המקרים ברוח הנוגדת דעתם וכל תושבע"פ, יכולים לשמש מפקחים על רעיונות פסולים שהם עצמם אחראים על הגייתם והפצתם? האם ב'זכות' העובדה שהם מתפרנסים על חשבון החכמים שהם מורידים ומשפילים לדיוטא של בני אנוש רגילים?! האם הנך מתכוון להפקיד 'חתולים' על שמירה על 'החלב' (דבש וחלב תחת לשונך)? ממתי אקדמאי – מכובד כמה שיהיה – יושב שווה בשווה עם רב בענייני תורה? וממתי מורים (מנוסים ככל שיהיו) יושבים גם הם שווה בשווה עם חכמי ישראל? האם ראיתי פעם אקדמאים מצרפים לדיונייהם במוסדות להשכלה גבוהה רבנים כדי שיזכו בתורם להצטרף לוועדת עם רבנים בתחומי אחריותם הרוחנית הבלעדית?! כבר בזה נהרת אחרי הנפוץ בחוגים רחבים המכונים ציונים דתיים, קרי, **הפיכת עולם התורה ל'שפוט' של העולם האקדמי במה שמכונה 'מדעי היהדות'!**

ואל תנסה, לא אתה ולא שום קורא, להציג אותי כעויין לאקדמיה. כאיש המלמד והחוקר זה ארבעים וחמש שנה במסודות להשכלה גבוהה בארץ ובחו"ל, וכמי שדוחף כל יום חניכיו להתקדם בעולם המחקר ולקדם מדינת ישראל ועם ישראל, 'תרעי חכמתא' (כלשון הזוהר) שהמחקר האקדמי פותח זה כמאתיים שנה, מפתח וחושף, הודות למאמציו הברוכים, סודות ההנהגה האלהית, והם **הינם ברכה לעולם, ומעל הכל קיום רצון ה'.** אך,

¹ . ואמור נא לכל מי שטוען שהרמב"ן כתב דברים כאלה, שאחת מן השתים: או שהוא עם הארץ גמור, או ש'כי נאיים ושכיב' אמרה, ולא הבין דבר מדברי ראשון גדול זה.

אם המדעים המדויקים מקרבים אותנו כל יום יותר להכרת הבריאה האלהית וסדרי עולם של יוצר בראשית, לצד זה, הנני לא רק שולל מרוב תחומי מדעי היהדות את המעמד של מחקר מדעי, אלא אף שולל מהם כל יכולת הבנה מעמיקה בכל הנוגע לרוח התורה. לא לוגיקה, לא מעוף, לא עומק מחשבתי מציינים רבות מאד ממסקנותיהם. לדוגמא: השוואת דברי רבותינו, וכ"ש דברי התורה והנביאים עם תרבויות העמים, אינה תעודת עומק מחשבתי, אלא רדידות אינטלקטואלית שלה בזים גדולי עולם (עיין חיבוריו של לוינס וכדו').

אבל אין זה החטא הקדמון היחיד בהרכבת וועדה זו. עליה נמנים רבנים מכובדים, אבל רבנים שאינם מייצגים אלא חתך מסויים של צבורנו – הוכחה לדבר: בעיתון ב-7 הופיעו לפני מספר ימים רבנים בעד ונגד, ומשום מה כל אלו הנמנים על הוועדה היו כולם מצד אחד של המפה, דבר המראה עד כמה היא 'מאוזנת'! – אלא עוד נמנים עליה אנשים שמעולם לא שימשו ברבנות. לדוגמא: במה ראש רשת חינוכית עולה למדרגת סמכות רוחנית? והיד עוד נטויה לטענות. ואיך מי שעומד בראש ארגון המרכז מאות רבנים השייכים לזרם מאד ספציפי, יוכל לצאת חוצץ (אם ידרש) נגד כל הקשורים אליו?! ועל מה אתה מפקיד את כולם? על עיון ובחינה במאמרים אקדמאיים, כאשר פרט לאחד מהם, אין לאף אחד הכשרה אקדמית!

ומבלי לרצות ח"ו לפגוע באף אחד מן הרבנים החשובים שבועדה זו: אמור נא לי: במה הם סמכות עליי וכ"ש על טובים ממני? היכן בכירי תלמידי הרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל אליו החלטת להקדיש בתבונה את השנה הבאה? האם אחד מהרבנים המכובדים אלה משמש כרב ראשי לישראל? והיכן ראינו שוועדה האמורה לבקר ולהשגיח פעולות גוף מסויים, ממתמנה ע"י הגוף שעשוי להיות מבוקר?! והיה ביכולתי להרבות בטענות, אבל נבצר הדבר ממני מחשש שמא יחרט באוזני קורא כל שהוא, פגיעה ח"ו באחד מהם, דבר שהוא האחרון שאני מעוניין בו. כבר מה שנאלצתי לומר הוא בעיניי די והותר בימים מיוחדים אלה, והוא בניגוד מוחלט לרצוני ונטיית נפשי, ובפרט כאשר הדברים מתפרסמים ברבים.

אני כמובן שמח שהנוגעים בדבר מוכנים להודות באי אלו טעויות חמורות בהכנת התוכנית, ובודאי ש'שערי תשובה לא ננעלים' אף פעם, ואני מוקיר ומעריך מאד מאד את העוז להודות בטעות. אך כידוע ממסכת סנהדרין (כז). התשובה זקוקה לאישור מסמכות תורנית מתאימה, ואינה יכולה להסתפק בהודאת החוטא, ובפרט כאשר החטא פגע בצבור. אבל אף אם נקבל שרצון לתיקון כנה יש כאן, ואנו בכל לבנו מאמינים בכך, במכתבי הקודם לא 'חיפשתי את ראשו' של איש או אשה, אלא טענתי, ואני עדיין טוען, שמי שהסכים להעלות לאתר מאמרים פסולים לחלוטים מבחינה אמונית, הצהיר בכך שאמונתו פסולה, ולכן איננו יכול להיות אמן על חינוך תינוקות של בית רבן. ואינני מצביע על איש או אשה ספציפיים, אלא מצפה ממך כאחראי את סילוקו ממערכת חינוכית דתית של כל מי שאין לו מקום שם.

ובאשר לפצמ"רית גב' מירי שליסל, אינני מכירה בכלל. שמעתי דוקא מאנשים שאינם מזדהים אתה, שהיא מאד ישרה והגונה, אך יחד עם זה, שהיא מזוהה עם מחנה מאד ספציפי – ולפי מה שהובא לידעתי היא אינה מסתירה זאת -, הרחוק מאד מאנשים כמוני. ואיך תוכל אם כן להישאר 'נייטראלית'?! אל תנסה לשכנע רבנים ותיקים ובעלי נסיון אנושי, באפשרות כזו! אתה נמצא במקום מועדף כדי לעקוב אחרי התנגדות הצבור, להענקת קביעות לאחראי על החינוך האזרחי מסיבות המפורסמות, המאפשר לך להבין טוב מרבים את הבעייתיות.

ולכשאתה מצהיר 'שהפנייה והבקשה מופנות לכל בתי המדרש להצטרף למאמץ העצום לסייע למורים להוסיף אור ולשפר את הוראת התורה בכל מוסדותינו', הדבר נשמע במבט ראשון יפה, אך דא עקא, אם כל בית מדרש מוזמן, הוי אומר שגם הפרובלמטיים שבהם בכלל, וישנם. ואני מזכיר לך שמצוות לימוד התורה לבנינו, אינה זכות המוקנית לך מן השמיים, אלא היא חובתנו אנו הורים ('ושננתם לבניך'). רק מרוב עומס, או מחוסר יכולת ההורים לקיים את מצוות ה', הנכם נעשים שליחים שלנו, לא של עצמכם ולא של השקפתכם, אלא שלנו בלבד, ורק תלמידי חכמים ראויים רשאים לקבוע את הנכון! לא בעלי מ.א. מסכן ממוסד להשכלה גבוהה.

ומה הנך טוען ש'מורי ההוראה, תלמידי החכמים, המחנכים וראשי הישיבות שברכו ושמחו על התכנית החדשה בתנ"ך, אינם חשודים על הרב כמי שרוצים לחנך למה שלא נכון לחנך, חלילה', הוא לצערי הדבר הקשה מכל. בהצרתך זו גררת אותנו לויכוח נורא לעיני כלל ישראל בדבר שהצניעות הייתה ראויה לו. ממתני כל הנושא בתואר 'ראש ישיבה' הינו ת"ח ראוי לשפוט כל עניין חינוכי?! בין העטורים בתואר כבוד זה, מצויים אנשים גדולים ובינוניים, אבל גם לא מעט כאלו שסיווגם הרמב"ם בלשון לא כ"כ מחמיאה: 'וכבר ראיתי בארץ ישראל אנשים נקראים חברים, ובמקומות אחרים מי שנקרא ראש ישיבה, ואפילו בר בי רב דחד יומא ליתיה'. את שמחתם שלמע החידוש הנך מציג כאות לבשורה אמיתית, וזה אינך מהסס לומר לרב בן רב ונכד רב (וכך קרוב לאלף שנה). אמור נא לי: האם שכחת את המשחה וההוללות סביב העגל, ובתוכם לא מעט מכובדים מאד? האשם שכחת שמאתיים וחמישים איש בעדת קורח היו 'ראשי סנהדראות'? האם שכחת שעפ"י עדותם ז"ל הסנהדרין רצה להרוג את פנחס בגלל קנאותו למרות שהקב"ה בכבודו ובעצמו שיבחה. אולי חברי הסנהדרין ההוא למדו באחת המכללות שיש להתנגד בכל תוקף לאותו חשוך ביניימי 'פנחס', שלא הצליח להפנים את עומק

'האוניברסליות' המתקמת הודות לנישואים עם בנות מדיין, והפך לאיש דמים, ומצאו אפילו מדרשים המאפשרים לטעון זאת.

יכול להיות ש'החמ"ד, אינו שייך לאג'נדה', אך סביבך מצויים רבים מאד בעלי אג'נדה². עובדה: ה'פלורליזם' (אותו אליל חדש של הפסוט-מודרניזם) החינוכי בו אתה דוגל במסגרת החמ"ד עצמה, עומד לפרוץ גדרות עולם, ולהפוך אבות וגדולי האומה לבני אנוש חסרי כל קדושה וכל שיעור קומה. נשאר לי לבכות על כסא הכבוד עליו יושב הקב"ה אם בני תמותה קטנים, אנוכיים ומלאי חסרונות ופשעים מחזיקים בו. ואם אכן נכון ש'אין אדם לומד תורה אלא ממקום שלבו חפץ', כדבריהם ז"ל, עפ"י הפרשנות שהנך מטעין מאמר זה, אינני רואה מניעה לשלוח אותם גם לואטיקן למזרח הרחוק או לעוד יעדים אקוסטיים אחרים.

ואם הדין שעליו אתה מברך (וגם אני), באשר הוא מזמין ומחייב בירור, 'יש ערך רב', 'מתרחש כמאבק ולא כשותפות', האשמה מוטלת, אני נאלץ לומר, כך, במישירם, או לכל הפחות בעקיפין. קודם כל באשר מכתבי האישי אליך הודלף לאתר המזוהה עם בעלי עמדות מאד מסוימות של מחנה אחד. וגם באשר לא ניתן להאשים את מי שמגיב למי שמנסה לכפות עליו דעה הזרה לרוחו, והטלת אשמה בו תישווה להטלת אשמה בקרבן באשר העיז לנסות להגן על עצמו (תופעה שאמנם מאד נפוצה בצבוריותנו כיום, גם ברמה הלאומית). מחובתי לנצל הזדמנות זו, ולהזכיר שהזמנתי אותך לחיפה לסייע בחמ"ד כאן. התקיימה שיחה נעימה ותכליתית, ומשום מה לא יצא כלום ממנה. מדוע? האם בגלל שלא היה מאבק כמקובל בארצנו לשם פתרון כל בעייה?! ועוד: אם דיון זה כל כך חשוב, מדוע היה צורך לגייס דמויות רבניות המטעות את הצבור בראש הידיעות באתרים מסויימים (שדרך אגב היו תמיד עויינות לדמות זו, ומשום מה יש לביכירהם קשר מיוחד אתך) בתואנה שהויכח הוא על חשיבות התנ"ך. טענות והצהרות אלה מהוות הטעייה זדונית של הצבור, או לכל הפחות זלזול באינטלגנציה של הצבור. מי הטיל ספק בחשיבות לימוד התנ"ך? אדרבא, הויכח הוא נגד מגמות המחלנות את התנ"ך ומורידות אותו לדיוטא של היסטוריה חילונית נטולת כל קדושה. כבר הגאונים פסלו אפילו שחיטתו של שוחט שאינו שולט בכ"ד ספרים (קרי: כל התנ"ך), על אף שלכאורה אין כל קשר בין שחיטה לתנ"ך, כעדות רב עמרם גאון, המבואת בב"י (י"ד סי' א) 'כתוב בספר מחזיק הבדק בשם רב עמרם גאון שכל טבח שאינו יודע הלכות בדיקה אסור לאכול מבדיקתו וכל שאינו מאכיל לאחרים אינו מותר להאכיל את עצמו ויש לנו להכותם ולהלקותם ולנדותם כל אותם השוחטים או הבודקים לעצמם עד שיקבלו עליהם שלא לעשות עוד עד שיהיו בקיאים בכ"ד ספרי הקודש ובתלמוד וגו', והגאונים לא היו זקוקים לתקומת מדינת ישראל כדי להכיר בחשיבות התנ"ך.

החמ"ד הוא אכן "המעוז האחרון..." שמאחד תחת מקום אחד את כולם ושעלינו לשמור עליו כבבת עינינו, וזה צייתי במכתבתי הראשון. אבל לא יוכל להשמך ולמלא תפקיד יקר זה, אם לא יכבול את עצמו בכל מה שעלול לפגוע בבת עינו של עמנו: הקדושה והטהרה החייבים לאפוף כל תוכני לימודינו. וכדי שלא תהיה כל אי-הבנה: כל שינוי שאתה, או הפועלים אתך, יכניסו מתוך רוח בריאה של קדושה וטהרה יהיה מבורך, ויזכה אותך וכל הנלווים אליך במיטב ברכות שמיים מעל, וזכות התורה תעמוד לימינכם בזה ובבא. על זה לא יהיה לעולם יכוח וספק.

לכן נצטרף לתפילתך, 'שה' יסייע בידינו להסיר את המחיצות בינינו, מתוך אמון מלא, שמטרת כולנו, להגביר אמונה ואהבה, בתוך המחנה פנימה, באחדות מלאה ובאהבת חינם, ונוסיף עליה אחדות בין הקב"ה ובינינו, בין חכמי ישראל לדורותיהם ובינינו. ואני בטוח שצירוף דמויות בעלי רוח אחרת עמם לוועדה שהקמת (אינני מועמד), תוסיף נדבך חיוני להצלחתה, ותשמש עדות לרצון כנה של אחדות המחנה שאנו בטוחים שמקנן בכך (ומפני ערעורה, התרעתי במכתבי הראשון כבר), וישמש מליץ יושר לקבלת תפילתך ותפילותינו בפני אבינו שבשמיים.

בידידות ובהוקרה,

אליהו רחמים זייני

ראש ישיבת ההסדר והישיבה הגבוהה חיפה

נ.ב.

סליחה אם אני משחרר במקביל מכתב זה לרבים. לא הושארה לי כל ברירה לאור פירסום דבריך אליי מבלי לשלוח לי העתק.

² . על אף שנשלחו לכל המורים שני חוזרים: האחד מטעמך, בשחור לבן, והשני שמקורו ממכלת הרצוג (לא אבלש לדעת מי שלח, אין זה מתפקיד), צבעוני המציע הנחות גדולות למשתתפים במכללה ספציפית זו, עובדה היוצרת חוסר איזון משווע.